

Talousvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 22 päivänä syyskuuta 1988 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 93/1988 vp. kemikaalilaiksi ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta.

Talousvaliokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 11 päivänä kesäkuuta 1987 valiokuntaan lähettämät ed. Astalan toivomusaloitteen n:o 277/1987 vp. kemikaalilainsäädännön kehittämisestä ja ed. Pesolan ym. toivomusaloitteen n:o 331/1987 vp. kemikaali- ja myrkkylainsäädännön kehittämisestä.

Talousvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt asiasta laki- ja talousvaliokunnan lausunnon. Laki- ja talousvaliokunnan lausunto n:o 1/1988 vp. on mietinnön liitteenä.

Asian johdosta ovat talousvaliokunnassa olleet kuultavina osastopäällikkö Markus Onnela sosiaali- ja terveysministeriöstä, osastopäällikkö Markku Mäkinen ja toimistopäällikkö Sepo Tuominen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, kansliapäällikkö Lauri Tarasti, ylijohtaja Olli Ojala ja suunnittelija Pirkko Kivelä-Ikonen ympäristöministeriöstä, yli-insinööri Jukka Metso sisäasiainministeriöstä, lähetystöneuvos Kari Bergholm ulkoasiainministeriöstä, hallitusneuvos Eero Lavonen puolustusministeriöstä, ylitarkastaja Juha Pyötsiä lääkintöhallituksesta, työsuojeluinsinööri Anna-Liisa Sundqvist työsuojeluhallituksesta, osastopäällikkö Pirkko Raunemaa elinkeinohallituksesta, ylijohtaja Jarmo Ratia vesi- ja ympäristöhallituksesta, apulaisosastopäällikkö Reijo Virtanen tullihallituksesta, kuluttaja-asiamies Erik Mickwitz, toimistopäällikkö Erkki Kellomäki Hämeen lääninhallituksesta, kemisti Asko Kauppila Suomen Kaupunkiliitosta, lakimies Aila Lind Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Henrik Wickström Finlands svenska kommunförbundista, professori Jouko Tuo-

misto kansanterveyslaitoksesta, ylilääkäri Vesa Riihimäki työterveyslaitoksesta, toimistopäällikkö Tapani Valanto Teknillisestä Tarkastuskeskuksesta, ympäristösihteeri Markku Wallin Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, osastopäällikkö Jukka Ahtela Suomen Työntantajain Keskusliitosta edustaen myös Liiketyöntantajain Keskusliittoa, sosiaalsihteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, osastopäällikkö Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, varatuomari Risto Tuominen Pienteollisuuden Keskusliitosta, agronomi Ilpo Mattila Maataloustuottajain Keskusliitosta, johtaja Aimo Kastinen Kemian Keskusliitosta, kemisti-asiamies Rainer Fock Suomen Teknillisestä Kauppaliitosta, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen Luonnonsuojeluliitosta, varapuheenjohtaja Paavo Jäppinen Suomen Teollisuuslääkietieteen Yhdistyksestä, toiminnanjohtaja Antti Vatanen Apteekkitavaratukkukauppiat ry:stä, toiminnanjohtaja Leena Simonen Suomen Kuluttajaliitosta, apulaispalopäällikkö Matti Kovanen Kotkan palolaitokselta, puheenjohtaja Simo Järvinen Kuntien Terveystarkastajat ry:stä, työsuojelutarkastaja Hannu Mäkinen, markkinointijohtaja Aarne Kavonius Ekokem Oy Ab:stä, dosentti Jussi Vilksa Myrkytystietokeskuksesta ja apulaisprofessori Mirja Salkinoja-Salonen.

Hallituksen esitys ja aloitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kemikaalilaki, joka koskisi kemikaaleja, niiden käsittelyn valvontaa sekä niiden aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä. Lakiin sisällytettäisiin nykyisen myrkkylain säännökset, joka kumottaisiin. Laki koskisi kaikkia kemikaaleja. Säätely kohdistettaisiin

pääasiassa terveydelle tai ympäristölle vaarallisiin kemikaaleihin. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät muussa lainsäädännössä käsitellyt kemikaalit, kuten lääkkeet, radioaktiiviset aineet, kosmeettiset valmisteet sekä räjähdystarvikkeet ja kemikaalien kuljetus. Lailla ei olisi välittömiä vaikutuksia työsuojelua, terveydenhuoltoa ja ympäristönsuojelua koskeviin lakeihin.

Kemiallisen aineen valmistajalle ja maahantuojalle säädettäisiin velvollisuus tehdä aineesta lääkintöhallitukselle ennakoilmoitus. Ennakoilmoitukseen tulisi sisällyttää tiedot aineen fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista, terveys- ja ympäristövaikutuksista sekä tutkimuksista edellä mainittujen seikkojen selvittämiseksi.

Valmistaja ja maahantuojat velvoitettaisiin yleensä lähettämään työsuojeluhallitukselle käyttöturvallisuustiedote terveydelle tai ympäristölle vaarallisista kemikaaleista. Käyttöturvallisuustiedotejärjestelmä laajennettaisiin kosemaan myös kemikaaleja, joita ei käytetä työpaikoilla.

Terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn valvontaa tehostettaisiin, kun tällaisen kemikaalin laajamittaista ja keski suurta teollista käsittelyä ei voitaisi aloittaa ilman lupaa tai ilmoitusta. Valtioneuvosto tai eräissä tapauksissa lääkintöhallitus taikka vesi- ja ympäristöhallitus voisivat rajoittaa kemikaalin valmistusta, maahantuontia, myyntiä ja käyttämistä taikka kieltää ne kokonaan, jos terveys- tai ympäristönsuojelun näkökohdat sitä edellyttäisivät. Laki sisältää myös säännöksiä kemikaalien merkitsemisestä.

Kemikaalilain johdosta torjunta-ainelain säännöksiä tarkistettaisiin.

Ehdotettu lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1990 alusta.

Toivomusaloitteessa n:o 277/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin maamme kemikaalilainsäädännön kehittämiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 331/1987 vp. ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin kemikaalija myrkkylainsäädännön kehittämiseksi.

Valiokunnan yleiset kannanotot

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että kemikaaleja koskeva lainsäädäntö saadaan ajan

tasalle. Kun eräät lain säännökset on tarkoitettu saattamaan voimaan vasta myöhemmin asetuksella säädettävänä aikana, pitää valiokunta tärkeänä, että myös tältä osin lainsäädäntö saadaan nopeasti voimaan. Toisaalta valiokunta huomauttaa siitä, että laki valtuuttaa monista keskeisistä asioista säädettäväksi asetuksella, mistä syystä asetukset on laadittava erityisen huolellisesti lain tavoitteiden eli kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen saavuttamiseksi.

Kemikaalien kokonaismäärä kasvaa huomattavasti vauhtia. Käytännössä on mahdotonta selvittää kaikkien kemikaalien vaikutukset ja eri kemikaalien yhteisvaikutukset varsinkin, kun joissakin tapauksissa haitat saattavat ilmetä vasta pitkän ajan kuluttua. Tästäkin syystä uudet kemikaalit on otettava käyttöön harkiten, tarpeettomien kemikaalien käyttöönottoa on vältettävä ja on pyrittävä supistamaan käytössä olevien kemikaalien kokonaismäärää.

Kemikaalien tutkimisessa on erityistä huomiota kiinnitettävä lain tavoitteiden mukaisesti terveys- ja ympäristövaikutuksiin. Vaikutukset on selvitettävä laajasti siten, että muun muassa perimä otetaan huomioon osana ihmisen terveyttä. Vastaavasti ympäristövaikutuksissa on otettava huomioon myös eri kemikaalien yhteisvaikutukset ja kemikaalien vaikutukset ympäristön eri osiin. Kansainvälisen kanssakäymisen lisääntyessä on pyrittävä kemikaaleja koskevaan kansainväliseen yhteistoimintaan riittävän turvallisuuden luomiseksi kuitenkin siten, että kansalliset turvallisuusmääräykset ovat riittävät riippumatta muiden maiden vastaavien säännösten tasosta.

Kun kemikaalilainsäädännön tarkoituksena on ehkäistä ja torjua kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja, on tärkeää, että hallitus lakia soveltaessaan pitää silmällä ensisijaisesti näitä päämääriä riippumatta kansainvälisen kaupan osapuolten tai kansainvälisten järjestöjen pyrkimyksistä tulkita kemikaalilainsäädännön perusteella annettuja suojaohjeita teknisiksi kaupan esteiksi.

Kun kemikaalilainsäädäntö hajaantuu kolmen eri ministeriön hallinnonalalle ja lisäksi valtion hallinnossa varsin moniportaiseksi, saattaa muodostua tilanne, jossa jokin osa kemikaalien valvonnasta ei näy kuuluvan millekään viranomaiselle. Tästä syystä valiokunta korostaa kemikaaliviranomaisten yhteistoimintaa siten, että niin valtion eri viranomaiset kuin kunnat ja elinkeinoelämä toimivat

sellaisessa yhteistyössä, joka johtaa lain tarkoitusten saavuttamisen kannalta mahdollisimman hyvään tulokseen.

Viranomaistoimintaan liittyvät kiinteästi kemikaaliviranomaisten käytettävissä olevat voimavarat. Viranomaisten henkilövoimavaroja tulee lisätä siten, että ne selviävät uuden lainsäädännön asettamista tehtävistä. Saadun selvityksen mukaan voimavaroja on lisättävä varsinkin käyttöturvallisuustiedotteiden käsittelyyn, koulutukseen, opastukseen ja neuvontaan sekä kunnille.

Myrkytystietokeskus tekee kemikaalilain kannalta merkittävää turvallisuustyötä. Keskuksen nykyistä organisointia ja sen käytettävissä olevia voimavaroja ei voida pitää tyydyttävänä. Luonteeltaan valtakunnallista toimintaa ylläpitää kuntainliitto. Tämä asiointi tulee korjata siten, että valtio maksaa kokonaisuudessaan toiminnasta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi on selvitettävä, onko tarkoituksenmukaista muodostaa myrkytystietokeskuksesta itsenäinen laitos. Joka tapauksessa myrkytystietokeskuksen voimavaroja on lisättävä siten, että keskuksella on riittävä lääketieteen ja farmasian asiantuntemus kaikkina vuorokauden aikoina ympäri vuoden.

Lain toimeenpanon yhteydessä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kansalaiset ja järjestöt sekä pieni ja keskisuuri teollisuus voivat saada tarvitsemaansa tietoa kemikaaleista ja niiden terveys- ja ympäristövaikutuksista. Lain voimaantulon yhteydessä on järjestettävä riittävä koulutusta viranomaisille ja elinkeinolämälle sekä annettava neuvontaa ja opastusta.

Kemikaaleista muodostuvat jätteet ovat usein sängen haitallisia. Ne saattavat olla sitoutuneina sinänsä vaarattomiksi miellettyihin esineisiin kuten rakennusjätteisiin. Tästä syystä kemikaalilain ja jätehuoltolain soveltamiseen on kiinnitettävä huomiota siten, että terveys- ja ympäristöhaitat voidaan ehkäistä.

Uusi kemikaalilainsäädäntö merkitsee huomattavaa muutosta terveydelle vaarallisten kemikaalien vähittäismyynnin järjestämiselle. Samalla kun luovutaan vähittäiskaupan kauppaluista ja terveydelle vaarallisten kemikaalien ostoluvista, tulee kuitenkin huolehtia siitä, että vähittäismyynnin asianmukaisuutta voidaan riittävästi valvoa. Uudistetun menettelyn riittävyyttä lainsäädännön tavoitteet huomioon ottaen tulee seurata ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin valvontamenettelyn kiristämiseksi.

Kemikaalilakiehdotuksen 43 ja 44 §:ssä säädetään valtioneuvoston oikeudesta kieltää tai rajoittaa haitallisten kemikaalien valmistusta, maahantuontia, luovuttamista, käyttöä tai muuta näihin rinnastettavaa tuotteiden ja tarvikkeiden käsittelyä sekä määrätä rajoituksia ja ehtoja. Valtioneuvoston toimivalta on yleinen eikä edellytä, että tällaiset kemikaalit on nimenomaisesti asetuksella tai muutoin määritelty, kunhan lain vaatima perusteltu arvio merkittävästä haitasta voidaan osoittaa. Valtioneuvoston tulee käyttää toimivaltaansa harkitusti, mutta tarpeen vaatiessa nopeasti ja tehokkaasti.

Kun kemikaalilain mukainen hallinto on varsin hajanainen, kun lain käytännön toteutus on monessa suhteessa asetuksista riippuvainen ja kun viranomaisten voimavarojen riittävyys tulee varmistaa, talousvaliokunta edellyttää hallituksen kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta antavan selvityksen kemikaalilainsäädännön toimeenpanosta ja siitä saaduista kokemuksista.

Valiokunnan yksityiskohtaiset kannanotot

Käyttöturvallisuustiedotteet ovat kemikaalivalvonnan tärkeä väline. Tästä syystä niiden kehittämiseen ja laatuun on kiinnitettävä huomiota. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että niissä tapauksissa, joissa kemikaalia käytetään vain pieninä määrinä esimerkiksi tutkimuksessa siten, ettei kemikaali perustellun arvion mukaan vaaranna terveyttä tai ympäristöä, tulee käyttää lakiehdotuksen 18 §:n 5 momentin mukaista mahdollisuutta myöntää poikkeuksia käyttöturvallisuustiedotteen laatimis- ja antamisvelvollisuudesta. Ehdotetun 18 §:n 5 momentin sanamuodon mukaan vain asetuksella voidaan myöntää poikkeuksia käyttöturvallisuustiedotteen laatimis- ja antamisvelvollisuudesta. Kun kuitenkin on tarkoituksenmukaista asetuksella säätää yleisesti niistä tilanteista, joissa poikkeaminen on mahdollista, ehdottaa valiokunta sanamuotoa tarkistettavaksi.

Valiokunta ehdottaa 21 §:ssä mainitun lääkintöhallituksen luvan poiketa määräajan noudattamisesta säädettäväksi samoin, kuin 20 §:ssä on säädetty valmistajan tai maahantuojan velvollisuudesta tehdä ilmoitus uuden aineen maahantuonnista, myynnistä tai muusta luovuttamisesta.

Limantorjuntakemikaaleja koskevan ennakko-
hyväksymisen tulee koskea paitsi selluloosa-
massaa myös puupitoista massaa suojaavia
aineita, joten 25 §:ää ehdotetaan täydennettä-
väksi tältä osin.

Valmistajalla ja maahantuojalla ei ole ilmoi-
tusvelvollisuutta terveydelle vaarallisen kemi-
kaalin luovuttamisesta myyntiä varten, jos toi-
minnan harjoittajalla on 32 §:n 1 momentissa
tarkoitettu lupa. Kun kuitenkin 32 §:n 2 mo-
mentinkin nojalla myönnetään lupia, ehdottaa
valiokunta 36 §:n 1 momenttiin lisättäväksi
myös tätä tarkoittavan poikkeuksen.

Edelleen talousvaliokunta ehdottaa, että ase-
tuksella voidaan 41 §:n 3 kohdan mukaisesti
säättää poikkeuksia, jotka koskevat huumaava-
na pidettyjä kemikaaleja. Kun kaikki huumaa-
vat kemikaalit eivät kuitenkaan ole liuottimia,
ehdottaa talousvaliokunta kyseisen sanan pois-
tettavaksi.

Ehdotetun 44 §:n mukaan valtioneuvosto
voisi kieltää tai rajoittaa kemikaalia sisältävien

ja sillä käsiteltyjen tuotteiden ja tarvikkeiden
käsittelyn sekä määrätä rajoituksista ja ehdois-
ta. Kun valiokunnan käsityksen mukaan tar-
koituksena on, että valtioneuvoston toimivalta
koskee sekä niitä tapauksia, joissa tuote tai
tarvike sisältää kemikaalia, että niitä tapauk-
sia, joissa tuote tai tarvike on käsitelty kemi-
kaalilla, valiokunta ehdottaa ”ja” sanan muu-
tettavaksi ”tai” sanaksi.

Kemikaalilakiehdotuksen 57 §:ää talousva-
liokunta ehdottaa selvennettäväksi säännöksen
asisisältöä muuttamatta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevis-
tä syistä talousvaliokunta pitää lakiehdotuksia
tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina.

Edellä esitettyyn viitaten talousvaliokunta
kunnioittavasti ehdottaa,

*että toinen lakiehdotus hyväksyt-
täisiin muuttamattomana ja
että ensimmäinen lakiehdotus
hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

1.

Kemikaalilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Valvontaviranomaiset

4—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Määritelmät

10—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Toiminnanharjoittajan yleiset velvollisuudet

15—17 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

18 §

Käyttöturvallisuustiedote

(1—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Asetuksella voidaan *säättää poikkeuksista*
käyttöturvallisuustiedotteen laatimis- ja anta-
misvelvollisuudesta.

19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Ilmoitus uudesta aineesta

20 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

21 §

Luovutusrajoitukset

Uutta ainetta tai sitä sisältävää valmistetta ei saa luovuttaa ennen kuin on kulunut 45 vuorokautta 20 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä. Lääkintöhallitus voi sallia *maahantuonin*, myynnin tai muun luovuttamisen ennen määrääjän päättymistä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

22—24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Suojauskemikaalin ennakkohyväksyminen

25 §

Hyväksyttämisvelvollisuus

Valmistajan tai maahantuojan on hankittava vesi- ja ympäristöhallituksen hyväksyminen kemikaalille (*ennakkohyväksyminen*), joka on tarkoitettu käytettäväksi:

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) jäähdytys- ja kiertovesijärjestelmässä ehkäisemään haitallisten pieneliöiden kasvun aiheuttamaa limoittumista ja tukkeutumista tai selluloosamassan ja puupitoisen massan suojaamiseen haitallisten eliöiden aiheuttamalta pilaantumiselta ja tuholta (*limantorjuntakemikaali*).

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

26—30 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin teollinen käsittely ja varastointi sekä luovuttaminen*Teollinen käsittely ja varastointi*

31—34 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

35 §

Asetuksenantovaltuus

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asetuksella voidaan myös säätää:

(1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

4) teollisen käsittelyn ja varastoinnin onnettomuusilanteista tehtävistä ilmoituksista; sekä
(5 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistus ja maahantuonti myyntiä varten

36 §

Ilmoitusvelvollisuus

Valmistajan ja maahantuojan, joka luovuttaa terveydelle vaarallista kemikaalia myyntiä varten, on ennen toiminnan aloittamista tehtävä siitä ilmoitus kunnan kemikaalivalvontaviranomaisille. Ilmoitus on tehtävä myös tällaisessa toiminnassa tapahtuneista olennaisista muutoksista. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminnan harjoittajalla on 32 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lupa tai hän on tehnyt 32 §:n 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen.
(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

37 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttaminen vähittäismyyntiin

38—40 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

41 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset 39 §:ssä tarkoitettua ilmoitusvelvollisuudesta sekä terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttamisesta vähittäismyyntiin annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) lääkintöhallituksen oikeudesta määrätä, mitä kemikaaleja pidetään huumaavina (*poist.*); sekä

(4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Kemikaalin luovuttaminen maasta vietäväksi

42 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Kiellot ja rajoitukset

43 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

44 §

Tuotteen ja tarvikkeen käsittelyn kieltäminen

Valtioneuvosto voi määrätessään 43 §:ssä tarkoitetun kiellon tai rajoituksen kieltää kysymyksessä olevaa kemikaalia sisältävien *tai* sillä käsiteltyjen tuotteiden ja tarvikkeiden valmistuksen, maahantuonnin, luovuttamisen, käytön ja muun näihin rinnastettavan tuotteiden ja tarvikkeiden käsittelyn sekä määrätä toimintaa koskevista rajoituksista ja ehdoista.

45 ja 46 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 luku

Valvonta

47—50 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

51—54 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

55 ja 56 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

57 §

Testauslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten *edellyttämän, viranomaisille toimitetun kemikaalien fysikaalisia ja kemiallisia ominaisuuksia sekä terveys- ja ympäristövaikutuksia koskevan tutkimuksen tulee olla tehty laboratoriossa*, jonka lääkintöhallitus on hyväksynyt valtuutetuksi testauslaboratorioksi tai joka muutoin noudattaa hyvää laboratoriokäytäntöä. Laboratoriohenkilökunnan *tulee olla pätevää ja tilojen ja laitteiden (poist.)* tarkoitukseen soveltuvia.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

58—62 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

63—70 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Vielä talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:o 277 ja 331/1987 vp. hylättäisiin.

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1989

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Laurila ja jäsenet Andersson, Antvuori, Dromberg, Ikonen, Kaup-

pinen, Lapiolahti, Mönkäre (osittain), Puisto, Puska, J. Roos, Soininvaara, Vastamäki (osittain) ja Wasz-Höckert sekä varajäsen Kaanniemi.

V a s t a l a u s e i t a

I

Kemikaalilaki merkitsee pitkään valmisteltua ja tarpeellista kokonaisuudistusta. Kun laki on kuitenkin vain yleinen puitelaki, on tärkeää, että lain soveltamisen yhteydessä kiinnitetään riittävästi huomiota elinkeinonharjoittajien opastukseen ja neuvontaan sekä väestölle tapahtuvaan tiedotukseen. Lakiuudistuksesta saatavia kokemuksia pitää seurata ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin havaittujen ongelmien korjaamiseksi.

On tärkeää, että Suomessa ei tingitä kemikaalien terveys- tai ympäristöhaittojen torjumiseksi säädetyistä normeista mahdollisten lievempien kansainvälisten normien hyväksi.

Lakiuudistuksen vaatimat riittävät voimavarat tulee turvata, erityisesti myös kunnallisessa valvontatoiminnassa.

Ns. CFC-kemikaalien käytön lopettamisen tärkeydestä vallitsee laaja yksimielisyys. Olisi ollut tärkeää, että nyt vireillä olevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tästä olisi voitu säätää.

Käyttöturvallisuustiedotetta koskevan uudistuksen käytännön vaikutuksia on jossain määrin vaikea arvioida. Vaikeuksia voi syntyä erityisesti pieninä määrinä käytettävien kemikaalien suuren lukumäärän vuoksi. Esitettävä maksu voi myös muodostua kohtuuttomaksi suhteessa aineen myyntiin. Kun työturvallisuuslain mukaiset käyttöturvallisuustiedotteet ovat maksuttomia ja kun kemikaalivalvonnan kannalta tulisi kaikin tavoin edistää kattavaa käyttöturvallisuustiedotteiden saamista, tulisi myös tässä yhteydessä pidättäytyä käyttöturvallisuustiedotetta koskevasta maksusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että valiokunnan mietintöön sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Kemikaalilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1—3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 luku

Valvontaviranomaiset

4—9 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 luku

Määritelmät

10—14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Toiminnan harjoittajan yleiset velvollisuudet

15—19 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 luku

Ilmoitus uudesta aineesta

20—24 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6 luku

Suojauskemikaalin ennakko hyväksyminen

25—30 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 luku

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin teollinen käsittely ja varastointi sekä luovuttaminen*Teollinen käsittely ja varastointi*

31—35 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Terveydelle vaarallisen kemikaalin valmistus ja maahantuonti myyntiä varten

36 ja 37 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä).

Terveydelle vaarallisen kemikaalin luovuttaminen vähittäismyyntiin

38—41 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Kemikaalien luovuttaminen maasta vietäväksi

42 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 luku

Kiellot ja rajoitukset

43—46 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

9 luku

Valvonta

47—50 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 luku

Pakkokeinot ja seuramukset

51—54 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

11 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

55 ja 56 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

57—59 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

60 §

Maksut

(Poist.) Uutta ainetta koskevan ilmoituksen, suojauskemikaalin ennakkohyväksymistä koskevan hakemuksen, suojauskemikaalista tehtävän ilmoituksen, terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien laajamittaista ja keskiuurta teollista käsittelyä ja varastointia koskevan lupahakemuksen ja ilmoituksen sekä myrkyllisen ja erittäin myrkyllisen kemikaalin vähittäismyyntiin luovuttamista koskevan ilmoituksen käsittelystä viranomaisille aiheutuvista kustannuksista saadaan periä maksu, jonka suuruutta määrättäessä on noudatettava mitä valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädetään.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

61 ja 62 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

13 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

63—70 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1989

Pirkko Ikonen
Toimi Kankaanniemi

Pekka Puska
Riitta Kauppinen

II

Kemikaalilaki hallituksen esittämässä muodossa tarjoaa vain puitteet kemikaalien säätelylle. Kuten puitelait yleensä, se merkitsee päätösvalan siirtämistä eduskunnasta valtioneuvostolle ja virkamieskoneistolle. Pidämme välttämättömänä että kemikaalilaissa kielletään otsonikerrosta tuhoavien kemikaalien valmistus, maahantuonti, käyttö ja muu näihin rinnastettava käsittely kuitenkin niin, että asetuksella voidaan myöntää kiellosta poikkeuksia.

Kemiallisia aineita on rekisteröity lähes miljoona. Tuotannossa käytetään n. 70 000 eri kemiallista yhdistettä, joiden haitallisia vaikutuksia ihmisen terveyteen ja ympäristöön on selvitetty vain parintuhannen kemikaalin kohdalla. Jo kemikaalien määrällinen lisäys muodostaa vakavan uhan ihmisen ja koko elollisen luonnon olemassaololle. Tästä syystä olisi osoitettava ankaraa harkintaa aina kun uusi kemikaali otetaan käyttöön, eikä sitä saisi ottaa käyttöön, mikäli se ei selkeästi osoittaudu edullisemmaksi ja vähemmän myrkylliseksi kuin se kemikaali, jota se korvaa.

Kemikaalien pakkauksissa tulisi olla ohjeet pakkauksen hävittämisestä. Tässä tarkoituksessa ehdotamme kemikaalilain 19 §:ään lisäystä, jonka mukaan asetuksella voidaan säätää, että paitsi sosiaali- ja terveysministeriö, myös ympäristöministeriö antaisi yksityiskohtaisia määräyksiä kemikaaleja koskevista varoituserkinnöistä ja kemikaalien päällyksistä sekä kemikaalien luokituksesta.

Ehdotamme,

että valiokunnan mietinnön perusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus lakia soveltaessaan, säädöksiä edelleen kehittäessään ja kansainvälisessä yhteisössä toimiessaan pyrkisi siihen, että uudet kemikaalit otetaan käyttöön harkiten, tarpeettomien kemikaalien käytönottoa vältetään sekä pyritään supistamaan käytössä olevien kemikaalien kokonaismäärää.”

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että esimerkiksi Euroopan Yhteisöt saattaa tulkita ympäristön suojaksi ja ihmisten terveyden tur-

vaamiseksi annettuja määräyksiä kaupanesteiksi, joten ehdotamme,

että valiokunnan mietinnön perusteluissa lausuttaisiin:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus lakia soveltaessaan ei ensisijaisesti katso kauppapoliittisia tarkoituksenmukaisuusnäkökohtia, vaan soveltaa lakia päämääränään Suomen väestön terveyden ja luonnon suojaaminen kemikaaleilta.”

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme vielä,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina, mutta ensimmäisen lakiehdotuksen 19 ja 43 § hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

19 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset kemikaalin luovuttamisesta, hallussapidosta ja säilyttämisestä, kemikaalin päällyksestä, siihen tehtävistä merkinnöistä, 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua tiedonantovelvollisuudesta sekä käyttöturvallisuustiedotteesta annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan lisäksi säätää, että sosiaali- ja terveysministeriö sekä ympäristöministeriö antavat yksityiskohtaisia määräyksiä kemikaaleja koskevista varoituserkinnöistä ja kemikaalien päällyksistä sekä kemikaalien luokituksesta.

43 §

Kemikaalin käsittelyn kieltäminen

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnöissä).

Kloorifluorihilivetyjen ja muiden asetuksella määrättävien otsonikerrosta tuhoavien kemikaalien valmistus, maahantuonti, luovuttaminen muuhun kuin vaarattomaksi tehtäväksi, käyttö ja muu näihin rinnastettava käsittely on kielletty. Kiellosta voidaan myöntää asetuksella poikkeuksia. (Uusi 3 mom.).

Helsingissä 16 päivänä toukokuuta 1989

Claes Andersson

Osmo Soininvaara

EDUSKUNNAN
LAKI- JA TALOUSVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

2 päivänä joulukuuta 1988

Lausunto n:o 1

Talousvaliokunnalle

Eduskunnan päätöksen mukaisesti talousvaliokunta on kirjeellään 23 päivästä syyskuuta 1988 pyytänyt laki- ja talousvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 93 kemikaalilaki- ja laiksi torjunta-ainelain 4 §:n muuttamisesta.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Raimo Salonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, yli-insinööri Jukka Metso sisäasiainministeriöstä, ylitarkastaja Klaus Pfister ja suunnittelija Pirkko Kivelä-Ikonen ympäristöministeriöstä, ylijohtaja Jarmo Ratia vesi- ja ympäristöhallituksesta, ylitarkastaja Juha Pöytsiä lääkintöhallituksesta, toimistopäällikkö Erkki Kellomäki Hämeen lääninhallituksesta, kemisti Asko Kauppila Suomen Kaupunkiliitosta, varatuomari Aila Lind Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Henrik Wickström Finlands svenska kommunförbundet, ympäristönsuojeluasiamies Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, johtaja Aimo Kastinen Kemian Keskusliitosta, palopäällikkö Arto Töytäri Haminan kaupungista, terveysinsinööri Päivi Pulkkanen Kotkan kaupungista, ympäristönsuojelupäällikkö Pekka Vuononvirta Oulun kaupungista, terveysinsinööri Pentti Forsten Porin kaupungista, palopäällikkö Aatso Laine ja työsuojelupäällikkö Kari Ikävalko Riihimäen kaupungista ja ympäristönsuojelupäällikkö Karita Krooks Varkauden kaupungista.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kemikaalilaki, joka olisi kemikaaleja, kemikaalien käsittelyn valvontaa sekä kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä koskeva yleislaki. Uusi laki mahdollistaisi sen, että asetuksilla voidaan sää-

tää teollista käsittelyä koskeva yhtenäinen lupa- ja ilmoitusjärjestelmä sekä terveydelle ja ympäristölle vaarallisille kemikaaleille että palvelulle nesteille.

Kemikaalilaki koskisi voimassa olevasta myrkkylaista poiketen kaikkia kemikaaleja. Sääntely kuitenkin kohdistettaisiin pääasiassa terveydelle ja ympäristölle vaarallisiin kemikaaleihin.

Hallituksen esityksen mukaan kemikaalilaki tehostaisi terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn valvontaa, koska tulotaisiin edellyttämään, että terveydelle ja ympäristölle vaarallisen kemikaalin laajamittaista ja keskipuurta teollista käsittelyä ei voitaisi aloittaa, ennen kuin siihen on saatu lupa tai siitä on tehty ilmoitus valvontaviranomaiselle.

Kemikaalilain nojalla valtioneuvosto tai eräissä tapauksissa lääkintöhallitus tai vesi- ja ympäristöhallitus voisi rajoittaa kemikaalin valmistusta, maahantuontia, myyntiä ja käyttöä taikka kieltää ne kokonaan, jos terveys- tai ympäristönsuojelunäkökohdat sitä edellyttäisivät.

Ehdotuksen mukaan kemikaalilaki ja torjunta-ainelain muutos on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1990 alusta, kuitenkin aikaisintaan vuoden kuluttua lain hyväksymisestä.

Valiokunnan kannanotot

Laki- ja talousvaliokunta on lausuntoaan valmistellessaan tarkastellut hallituksen esitystä toimialansa perusteella pelkästään kunnallishallinnon ja ympäristöasioiden kannalta.

Valiokunta toteaa, että lakiehdotuksen 4 §:n mukaan kemikaalilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuu-

luu sosiaali- ja terveysministeriölle kemikaalien aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemisen torjumisen osalta sekä ympäristöministeriölle kemikaalien aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta. Kauppa- ja teollisuusministeriölle kuuluisi kuitenkin terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevien säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto ja ohjaus.

Valiokunnan mielestä valvonnan ylin johto ja ohjaus on hajanaista, koska se kuuluu kolmen ministeriön alaisuuteen. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään mahdollisuudet keskittää kokonaisvastuu yhdelle ministeriölle. Ylimmän toiminnallisen koordinaatiovastuun johto- ja ohjausasioissa tulee jokaisessa tilanteessa olla yhdellä ministeriöllä.

Kemikaalilaki tulee antamaan kuntien kemikaalivalvontaviranomaisille merkittävän aseman lain käytännön valvonnassa. Kun kuntien kemikaalivalvontaviranomaisilla on erilaiset valmiudet tämän tehtävän hoitamiseen, on luotava tietoyhteysjärjestelmä kunnista kemikaalikeskusrekisteriin, josta saisi tiedot kunkin valvottavan kemikaalin ominaisuuksista sekä tarkastuksessa ja valvonnassa olennaisista näkökohdista. Valvontaa ja tarkastusta helpottaisi myös se, että kaupan ja käytössä olisi vain todella tarpeelliseksi todettuja kemikaaleja.

Valiokunnan mielestä käyttöön hyväksyttävien kemikaalien ominaisuudet ja vaikutukset ihmisille ja luonnolle on tiedettävä mahdolli-

simman hyvin. Tämä edellyttää korkeatasoista tutkimustoimintaa, jotta tutkimustulosten luotettavuus voitaisiin kaikissa oloissa taata. Toisaalta, jotta estettäisiin tutkimuskustannusten ylihinnointelu, on yhteiskunnan pääosiltaan vastattava kansainväliset standardit täyttävästä kemikaalitutkimuksesta. Vain tällaiseen järjestelmään tukeutuen voivat pienet ja keskiuuret yritykset tuottaa kemikaaleja ja käydä niillä kauppaa.

Valiokunta korostaa, että palo- ja pelastusviranomaisille tulee ilmoittaa ei vain tapahtuneista kemikaalien aiheuttamista terveys- ja ympäristöhaitoista vaan myös kaikista tapauksista, joissa kemikaaleja siirtyy myynnissä tai käytössä kunnan alueella.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kemikaalilain valvontaan osallistuvilla viranomaisilla tulee olla riittävät resurssit niille säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Samalla valiokunta korostaa, että kemikaalilain valvontaa suorittavilla viranomaisilla tulee olla mahdollisuus saada tarpeellinen koulutus lain edellyttämien tehtävien hoitamiseen.

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen liittyviä lakiehdotuksia perusteltuina ja tarkoituksenmukaisina.

Edellä esitetyn perusteella laki- ja talousvaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että edellä esitetyt näkökohdat otettaisiin huomioon asiaa talousvaliokunnassa käsiteltäessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kokko, varapuheenjohtaja Järvisalo-Kanerva, jäsenet R. Aho, Dromberg, Hilpelä, Hurskainen-

Leppänen, Joenpalo, Jurva, Nyman, Pulliainen, Rajamäki, Sarapää, Siuruainen, Turunen, Urpilainen ja Varpasuo.

